

Høringsnotat

**Forslag til endringer i viltloven mv.
(bruk av kunstig lys ved jakt på
villsvin mv.)**

1	Innledning.....	3
1.1	Hovedinnholdet i høringsforslaget	3
1.2	Gjennomgang og modernisering av villtoven.....	3
2	Bakgrunnen for forslaget	4
2.1	Regjeringens vedtak	4
2.2	Handlingsplanen mot villsvin	4
2.3	Begrense faren for smitte av afrikansk svinepest	5
2.4	Behov for en mer effektiv jakt på villsvin.....	5
2.5	Behov for tydeligere rettslige rammer for bruk av kunstig lys.....	6
2.6	Teknologiutvikling innen kunstig lys.....	7
3	Forslag til endringer i villtoven om bruk av kunstig lys.....	8
3.1	Gjeldende rett	8
3.1.1	Lovens ordlyd	8
3.1.2	Hva sier rettskildene om hva "kunstig lys" er?.....	9
3.1.3	Human jakt – krav til forsvarlig jaktutøvelse	10
3.2	Regler i Norden om bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin.....	10
3.2.1	Sverige	10
3.2.2	Danmark.....	11
3.2.3	Finland.....	11
3.3	Internasjonale forpliktelser	12
3.3.1	Bernkonvensjonen	12
3.3.2	EØS-samarbeidet	12
3.4	Departementenes forslag	12
3.4.1	Innledning	12
3.4.2	Definisjon av kunstig lys.....	13
3.4.3	Bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst	14
3.4.4	Forskriftshjemmel om bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst....	14
3.4.5	Bruk av kunstig lys ved avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18...	15
4	Forslag til forskriftsendringer om bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin mv.....	16
4.1	Gjeldende rett	16
4.2	Departementets forslag	16
4.2.1	Innledning	16
4.2.2	Forslag om bruk av nattoptikk ved jakt på villsvin.....	16
4.2.3	Forslag om bruk av synlig bevegelig lys ved jakt på villsvin	17
4.2.4	Forslag om å samle unntakene i forskrift	18
5	Administrative og økonomiske konsekvenser	18
	Forslag til lov om endringer av lov om jakt og fangst av vilt (viltloven).....	20
	Forslag til forskrift om endring av forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst (utøvelsesforskriften).....	21

Innledning

Hovedinnholdet i høringsforslaget

Landbruks- og matdepartementet, i samarbeid med Klima- og miljødepartementet, foreslår i dette høringsnotatet endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven). Det foreslås også endringer i forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst (utøvelsesforskriften).

Departementene ønsker å tydeliggjøre innholdet i begrepet "kunstig lys" i gjeldende § 20 i viltloven, samt å legge til rette for en mer effektiv jakt på villsvin i den mørke delen av døgnet ved å åpne for bruk av kunstig lys under visse begrensninger.

I kapittel 3 i høringsnotatet foreslås en tydeliggjøring av begrepet "kunstig lys" ved å ta inn en definisjon i loven. Gjeldende forbud mot bruk av kunstig lys foreslås videreført. Det samme gjelder adgangen til å gi unntak fra forbudet. I tillegg foreslås det strukturelle endringer, og en tydeliggjøring av skillet mellom ordinær jakt og fangst av høstbare viltarter og avlaving av vilt etter lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18.

I kapittel 4 i høringsnotatet foreslår Landbruks- og matdepartementet endringer i utøvelsesforskriften ved at bevegelig synlig lys og nattoptikk, med visse begrensninger, kan benyttes i forbindelse med ordinær jakt på villsvin. Formålet med de nye reglene er å legge til rette for en mer effektiv jakt på villsvin.

I tillegg foreslås det strukturelle endringer ved å samle og videreføre gjeldende unntak for bruk av kunstig lys i utøvelsesforskriften.

Gjennomgang og modernisering av viltloven

Ansvar for viltloven er delt mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Landbruks- og matdepartementet overtok i 2018 ansvaret for forvaltningen av høstbare viltressurser, jf. kgl.res. 27. april 2018. Klima- og miljødepartementet har fortsatt ansvaret for den overordnede forvaltningen av økosystemene, samt oppgaver og ansvar knyttet til ikke-høstbare viltarter, og gaupe. Det samme gjelder fredet rovvilt, andre fredede arter og fremmede arter.

Forslaget som nå sendes på høring må ses i sammenheng med et større lovarbeid som pågår parallelt. Våren 2020 startet Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet opp et arbeid med mål om å gjennomgå og modernisere viltloven. Bakgrunnen for lovarbeidet er at viltloven er nærmere 40 år gammel, og i tillegg er det behov for bedre samordning med annet regelverk og klargjøring av nye utfordringer på viltområdet. I forbindelse med oppstarten av lovarbeidet inviterte departementene en rekke interesseorganisasjoner og representanter fra sentral forvaltning til et innspillsmøte i forkant av den kommende ordinære høringsprosessen. Departementene ønsket innspill med utgangspunkt i hvilke bestemmelser og prinsipper i viltloven som bør videreføres, og hva som bør endres i lys av endrede behov og utfordringer. Innspillsmøtet ble avholdt digitalt 5. juni 2020 med 40 påmeldte, der 16 av disse holdt muntlige innspill. I etterkant av innspillsmøtet har departementene mottatt en rekke skriftlige innspill. I tillegg ble kommunene ved brev av 28. mai 2020 bedt om å gi skriftlige innspill til lovarbeidet.

Departementene har mottatt skriftlige innspill fra 34 kommuner.

En gjennomgang og modernisering av viltloven er en prosess som vil foregå over en lengre periode, da det er et omfattende arbeid som innebærer en revisjon av hele loven.

Bakgrunnen for å gjøre en mindre lov- og forskriftsendring nå, er at det er behov for en rask gjennomføring av nødvendige tiltak for å redusere bestanden av villsvin i Norge, jf. kapittel 2 under.

Bakgrunnen for forslaget

Regjeringens vedtak

Regjeringen har besluttet at villsvinbestanden i Norge skal forvaltes med mål om færrest mulig villsvin spredt ut over et minst mulig område. Videre har regjeringen lagt til grunn at tiltak og virkemidler skal rettes inn mot raskt å redusere bestanden og utbredelsen av villsvin, innenfor rammene av viltloven og dyrevelferdsloven.

Hovedhensikten med dette høringsforslaget er å få på plass effektive verktøy for jakt på villsvin i den mørke delen av døgnet. Departementets forslag om å åpne for utvidet bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin vurderes som sentralt for å kunne nå regjeringens målsetting om færrest mulig villsvin spredt ut over et minst mulig område.

Handlingsplanen mot villsvin

Handlingsplan mot villsvin 2020-2024 (heretter omtalt som Handlingsplanen) ble lagt frem 14. november 2019. Planen er utarbeidet av Miljødirektoratet og Mattilsynet på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Arbeidet er gjennomført i samarbeid med Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsvin, Veterinærinstituttet, Utmarksforvaltningen AS, Østfold Fylkeskommune og Fylkesmannen i Oslo og Viken. Målet for Handlingsplanen er å bidra til minst mulig villsvin i Norge, spredt utover et minst mulig område. Dette bygger opp under regjeringens målsetting for forvaltning av villsvin. Tiltakene som foreslås i Handlingsplanen – for å nå og opprettholde dette målet – er blant annet knyttet til et styrket kunnskapsgrunnlag, bestandsreduksjon, smittebegrensning og kommunikasjons- og informasjonsarbeid.

De mest sentrale tiltakene som foreslås i Handlingsplanen for å bidra til den nevnte målsettingen, omfatter økt grunneiersamarbeid, regelendringer som åpner for fastmontert kunstig lys ved åtejakt og ettersøk av påskutt villsvin, å åpne for fellefangst av villsvin, samt å innføre et forbud mot føring av villsvin.

Noen av de regelendringene som blir foreslått i Handlingsplanen er allerede gjennomført. Det gjelder innføring av forbud mot føring av villsvin som trådte i kraft 1. januar 2020¹. I tillegg er det nylig innført endringer i utøvelsesforskriften som åpner for bruk av fastmontert kunstig lys ved åtejakt på villsvin og ved ettersøk av påskutt villsvin. Dette er nærmere omtalt i pkt. 4.1 under.

Bruk av ulike nattkikkerter og -siktemidler er kort omtalt i Handlingsplanen, men er ikke anbefalt som et oppfølgingstiltak.

¹ Forskrift 17. desember 2019 nr. 1878 om utlegging av åte og føring av vilt. Se § 6.

Begrense faren for smitte av afrikansk svinepest

Afrikansk svinepest er en svært smittsom og dødelig virussykdom hos svin. Sykdommen har de siste årene spredt seg til stadig flere land i Europa. Både ville og tamme svin kan få sykdommen.

Villsvin bidrar til spredning av afrikansk svinepest i Europa. Det gjennomføres flere tiltak for å unngå at sykdommen spres til Norge, både i Norge og i samarbeid med andre land. EU-kommisjonen har understreket viktigheten av å redusere villsvinbestanden i de europeiske landene som ledd i å forebygge smittespredning av afrikansk svinepest.

Et eventuelt utbrudd av afrikansk svinepest i Norge vil ha store samfunnsmessige konsekvenser. I dag er Russland, deler av Asia og flere av EUs medlemsland rammet av afrikansk svinepest. Sykdommen ble i september 2020 påvist for første gang i Tyskland, få kilometer fra grensen til Polen i delstaten Brandenburg.

Det er bred enighet blant forskningsmiljøer, svinenæring og offentlig forvaltning om at nødvendige tiltak for å redusere villsvinbestanden må på plass raskt. Rask og kraftfull handling, mens bestanden fortsatt er begrenset i antall og utbredelse, vil øke mulighetene for å redusere bestanden og begrense ytterligere spredning til nye områder.

For øvrig gjennomføres det flere tiltak for å unngå at afrikansk svinepest skal spres til Norge. Mattilsynet følger situasjonen, og arbeider med forebyggende tiltak. En meget høy risikofaktor er at smitte spres via infisert mat som tas inn ulovlig. Mattilsynet har utarbeidet informasjonsmateriell og plakater som er blitt gjort tilgjengelig på rasteplasser, på grenseoverganger og andre steder der det er viktig å spre informasjon om smittefare gjennom matavfall. For å kunne avdekke eventuell forekomst av ulike smittsomme dyresykdommer så tidlig som mulig, har Mattilsynet i 2020 etablert en ordning med godtgjørelse ved rapportering av syke/selvdøde og påkjørte villsvin. Det blir også utbetalt godtgjørelse for villsvin skutt under jakt i Norge, der jegeren sender inn prøver til analyse i Helseovervåkingsprogrammet for villsvin i regi av Veterinærinstituttet. Jegerne får i slike tilfeller også gratis kontroll av kjøttet for trikiner.

Det er videre sentralt med samarbeid med naboland og øvrige europeiske land med villsvin om smitteverntiltak knyttet til afrikansk svinepest. Det blir videre lagt vekt på et godt samarbeid og god informasjonsutveksling mellom jegere, grunneiere, bønder og myndigheter for å hindre at afrikansk svinepest etablerer seg i Norge.

Behov for en mer effektiv jakt på villsvin

Artsdatabanken definerer villsvin som en fremmed art med høy økologisk risiko for norsk natur. Villsvin har et høyt invasjonspotensial med negativ påvirkning av stedegne arter og sjeldne naturtyper.

Villsvin i Norge har vandret inn fra Sverige, og finnes i dag i områdene langs riksgrensen fra Halden i sør til Åsnes i nord. Villsvin er også observert utenfor disse områdene.

Artsdatabanken anslo i 2018 den norske bestanden til å være rundt 1 000 individer. I jaktåret 2018/2019 ble det registrert 310 felte villsvin i Norge. Den svenske villsvin-bestanden er til sammenligning estimert til rundt 300 000 individer. Det ble felt rundt 115 000 villsvin i Sverige jaktåret 2018/2019.

Erfaringer fra Sverige og andre land med store villsvinbestander, viser at villsvinene medfører høye kostnader og en overvekt av negative konsekvenser for samfunnet. Dette er knyttet til blant annet skader i landbruket, smitte av sykdommer til tamsvin og mennesker, skader på naturlige økosystemer og naturmangfold og trafikkpåkjørslar.

Det er uvisst hvordan villsvinnbestanden kan utvikle seg dersom det ikke legges til rette for tilstrekkelig uttak/bestandsreduksjon. Vitenskapskomiteen for mat og miljø leverte en oppdatert kunnskapsstatus om den norske villsvinnbestanden i 2018². Følgende fremgår som komiteens viktigste konklusjon:

”Dersom det ikke settes i verk drastiske tiltak i løpet av de kommende årene (avskytning, fôringsforbud osv.), vil villsvinnpopulasjonen høyst sannsynlig vokse signifikant og spre seg til nye områder i Norge, spesielt langs kysten. Forventede fremtidige klimaforhold vil bli mer egnet for villsvinn, men menneskelig aktivitet, som transportering og tilleggsfôring, er den faktoren som først og fremst vil ha betydning for utvikling av populasjonen.”

Det følger av jakttingsforskriften³ § 2 at det i Norge er tillatt å jakte villsvinn i hele landet og gjennom hele året. Bakgrunnen for en utvidet jakttid for villsvinn er at det er ønskelig med en effektiv bestandsregulering av villsvinn. Den eneste begrensningen i jakt på villsvinn er at sugge med unger er fredet, men ungene er jaktbare hele året.

I Handlingsplanen fremgår det at villsvinn i hovedsak er nattaktive. For å effektivisere jakten på villsvinn kan det av den grunn være aktuelt å åpne for bruk av kunstig lys. Videre fremgår det av Handlingsplanen at villsvinnjakt er utfordrende, og at jegernes atferd og jaktrutiner kan begrense uttaket av individer dersom jaktutøvelsen ikke er godt tilrettelagt. Handlingsplanen peker på at enkelte mener at deler av dagens regelverk kan være en begrensning for effektiv jakt på villsvinn, ettersom det i liten grad tar hensyn til at villsvinn er nattaktive dyr som i stor grad driver matsøk i tett vegetasjon og er i åpent terreng kun etter mørkets frambrudd.

Handlingsplanen viser til at bruk av kunstig lys⁴ og feller ikke er tillatt til jakt på villsvinn, og at dette trekkes fram av flere som begrensende faktorer for å nå målet om minst mulig villsvinn i Norge, spredt utover et minst mulig område.

Behov for tydeligere rettslige rammer for bruk av kunstig lys

Med utgangspunkt i dagens rettskilder er det noe usikkerhet knyttet til hva som omfattes av forbudet i villtloven § 20 mot ”bruk av kunstig lys”. Verken lovens ordlyd eller forarbeidene til villtloven gir klare rammer for dette begrepet, jf. pkt. 3.1.2.

Det er i dag ingen generell definisjon av kunstig lys som følger av loven. Hva som skal regnes som kunstig lys er omdiskutert, og det fremgår ulike meninger både blant jegere, organisasjoner og i juridiske fagmiljø. Det fremgår både av innspillsmøtet og de skriftlige innspillene som departementene har mottatt, at det er usikkerhet knyttet til forståelsen av begrepet kunstig lys i villtloven § 20, og et behov for å definere begrepet og avklare rammene for bruken av kunstig lys.

Miljødirektoratet har over tid lagt til grunn en vid fortolkning av hva som regnes som kunstig lys i sin forvaltningspraksis, herunder at også nattoptikk er omfattet av begrepet. I

Handlingsplanen pkt. 5.2.2.5 fremgår følgende:

² VKM Report 2018: 14

³ Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktseongene fra og med 1. april 2017 til og med 31. mars 2022

⁴ I etterkant av publiseringen av Handlingsplanen er det åpnet for bruk av kunstig lys ved jakt på villsvinn (åte og ettersøk).

"Med kunstig lys menes i tillegg til synlig lys fra hodelykter og liknende både lysforsterkende innretninger som nattekikkerter, samt bildeomvendere som omgjør varmestråling til et bilde på skjerm, såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Begge disse typer er avhengig av en ekstern strømkilde (batteri) for å fungere, og faller derfor innenfor definisjonen av kunstig lys."

Brudd på viltlovens regler om jaktutøvelse, herunder bruk av kunstig lys, kan sanksjoneres med straff, jf. viltloven § 56. En slik inngripen i borgernes rettsstilling krever hjemmel i lov. Dette følger av det såkalte legalitetsprinsippet. Med utgangspunkt i legalitetsprinsippet, mener departementet at regulering av bruk av kunstig lys, herunder egnet nattoptikk, krever en lovhjemmel med tydeligere rammer. Det er derfor behov for å fastsette en definisjon av begrepet kunstig lys før det kan åpnes for ytterligere bruk av kunstig lys.

Viltloven § 20 omhandler i dag både ulike krav til våpen under jakt og regler om bruk av kunstig lys i jaktøyemed. Unntakene fra forbudet mot bruk av kunstig lys fremgår dessuten i dag både av lov og forskrift. Regeltekniske hensyn tilsier at det bør gjøres endringer som forenkler lesbarheten og strukturen i regelverket.

Hensynet til en effektiv saksgang tilsier for øvrig at departementets forslag til endringer i viltloven bør utformes slik at endringene i størst mulig grad kan videreføres og integreres i arbeidet som pågår med å gjennomgå og modernisere viltloven.

Teknologiutvikling innen kunstig lys

Teknologiutviklingen innen kunstig lys, blant annet for kikkerter og siktemidler til bruk i mørket, er et eksempel på at det er behov for tydeligere juridiske rammer. I dag gjelder dette særlig bruk av nattoptikk som elektroniske lysforsterkere, med eller uten infrarød lyskilde, og termiske enheter (bildeomvendere) som omformer varmestråling til synlige bilder. Både lysforsterkere og termiske enheter kan fås som kikkert (til observasjon) eller som siktemiddel (til montering på våpenet).

Utviklingen er primært drevet av behov innen forsvars- og politiområdet, men enklere og rimeligere varianter av utstyret har etter hvert også blitt kommersielt tilgjengelig og brukt til blant annet skadedyrbekjempelse og til jakt i land der dette er tillatt.

Bevegelige lyskastere har utviklet seg og blitt bedre med årene. I dag kan selv små hodelykter eller ettersøkslykter levere kraftig lys på flere tusen lumen. Lykter beregnet blant annet på ettersøk av skadet vilt monteres direkte på våpenet. Ettersøkslykter kan monteres enten på skjeftet, siktet eller på løpet, og jegeren kan betjene lykta med en trykk-knapp på skjeftet når våpenet skal brukes. Lykter beregnet til å montere på våpen benyttes vanligvis sammen med konvensjonelle optiske kikkertsikter eller rødpunktsikter og er langt rimeligere alternativ enn de teknologiene som omtales under.

Når det gjelder nattekikkerter og -siktemidler er det ulike teknologier som benyttes. I det videre følger en kortfattet beskrivelse av hovedtyper og egenskaper.

Tradisjonell nattoptikk benytter ulike former for lysforsterkningstuber som forsterker synlig og nær-infrarødt lys, slik at dårlige opplyste omgivelser kan sees i mørket. På grunn av at det vanligvis benyttes enten grønn eller hvit fosfor i disse tubene, blir de også omtalt som fosforbaserte. De gir et grønnaktig, eller svart-hvitt bilde. De krever ekstern strømkilde og kan ha innebygd eller ekstern infrarød lyskilde. Denne type nattoptikk er ikke egnet til bruk på dagtid siden de kan bli ødelagt ved eksponering for sterkt lys.

Digitale lysforsterkere benytter lysfølsomme bildebrikker, i stedet for fosforbasert teknologi. Bildebrikken omdanner restlys/infrarødt (IR) lys til elektriske signaler som gir digitale bilder

på en skjerm. Egenskapene til bildebrikke og sensor, samt styrken til den interne eller eksterne infrarøde lyskilden, påvirker avstanden som et vilt kan påvises og identifiseres i mørket. Infrarøde lykter bidrar til et vesentlig mye lysere og bedre bilde når det er mørkt. *Digitale termiske kikkerter eller siktemidler* (bildeomvendere) benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Termiske enheter kan registrere selv svært små temperaturforskjeller som angis i bildet med ulike fargetoner. En termisk enhet vil gi bilder av vilt som er skjult for det menneskelige øyet av mørket, i tåke eller bak vegetasjon. Bildet vil også gi varmesignaturer av omgivelsene og vegetasjonen rundt og eventuelt foran viltet. Egenskapene til enheten og sensoren påvirker blant annet detaljgengivelse i bildet og avstanden som et vilt kan påvises og identifiseres i mørket. De ulike teknologiene kan integreres i håndholdte kikkerter og monokikkerter beregnet til observasjon, og siktemidler beregnet til montering direkte på våpen. Det er også modeller som gjennom enkle festebraketter kan monteres på konvensjonelle optiske kikkertsikter, enten i bakkant eller i forkant.

Digitale lysforsterkere og digitale termiske enheter kan brukes både på dagtid og om natten. Flere modeller har mulighet for å ta stillbilder og filmopptak. De kan også ha avstandsmåling, der dyrere modeller benytter laser for nøyaktig måling av avstand. Bildet i en termisk enhet påvirkes ikke, eller i liten grad, negativt av yr, regn eller tåke. Bildet har et todimensjonalt preg. Nyere termiske enheter gir langt bedre dybde i bildet og detaljgengivelse av omgivelsene og av viltet i mørket.

Lysforsterker med IR-lys gir et svart-hvit eller grønnaktig bilde av det samme som kan ses i dagslys. IR-lyset kan gi sterkt utslag i bildet når det er mørkt dersom lyset treffer busker, trær eller greiner foran viltet og kan derfor være utfordrende å bruke utenfor åpent terreng. Bildet kan av samme grunn bli dårlig i yr, regn eller tåke.

På grunn av teknologisk utvikling og stadige forbedringer, har nyere enheter generelt bedre ytelse og egenskaper i mørket enn eldre modeller. Prisene på dette utstyret varierer betydelig, fra et par tusen kroner til mange titalls tusen kroner.

Forslag til endringer i viltloven om bruk av kunstig lys

Gjeldende rett

Lovens ordlyd

Forbudet mot bruk av kunstig lys fremkommer av viltloven § 20 tredje ledd. Bestemmelsen inneholder et forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed. Det opplistes videre tre unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys. Dette gjelder a) åtejakt på rødrev, når lyskilden er fast montert, b) ettersøk av påskutt hjortevilt, og c) avliving av vilt som er fanget levende i felle. Viltloven § 20 fjerde ledd inneholder videre en plikt til å varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys ved ettersøk av påskutt hjortevilt. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter at ettersøket er avsluttet.

Bestemmelsens femte ledd gir departementet⁵ hjemmel til å gi nærmere bestemmelser gjennom forskrift om bruk av kunstig lys ved de tilfellene som er opplistet i loven. I tillegg kan

⁵ Myndighet delegert til Miljødirektoratet

departementet ved forskrift tillate at kunstig lys benyttes ved åtejakt på andre arter enn rødrev, ved ettersøk av andre arter enn hjortevilt og ved avliving av vilt i andre tilfeller enn nevnt i tredje ledd.

Slike forskriftsbestemmelser er gitt i utøvelsesforskriften § 29a om bruk av kunstig lys ved åtejakt på jerv og § 29b om bruk av kunstig lys ved åtejakt på villsvin og ettersøk av påskutt villsvin, jf. pkt. 4.1 under.

Viltloven § 35 første ledd gir Miljødirektoratet myndighet til å bestemme at felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein kan utføres uten hensyn til reglene i viltloven kapittel VI. Slik felling er hjemlet i naturmangfoldloven § 18. Det samme gjelder ved felling av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, altså der myndighetene iverksetter uttak av eget tiltak for nærmere formål. Denne unntaksadgangen omfatter blant annet reglene i § 20 om bruk av kunstig lys. Viltloven § 35 hjemler dermed en adgang for myndighetene til å tillate bruk av kunstig lys i de tilfellene som er angitt i bestemmelsen.

Hva sier rettskildene om hva "kunstig lys" er?

Selv om forbudet mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed har eksistert i lang tid og opprettholdt ved alle lovrevisjonene siden jaktloven av 1899, sier forarbeidene lite om hva som menes med kunstig lys.

Da det lovbestemte forbudet mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed ble introdusert i jaktloven av 1899 § 22 tredje ledd, lød det slik: "Jaktmåter, som fordrer anvendelse av ildslys eller annet kunstig lys, er ikke tillatt."

I forslaget fra Den parlamentariske Landbrugskommission, som lå til grunn for bestemmelsen, står det:

"Ved Jagt med kunstigt Lys sigtes til Anvendelse af Skonne, Fakkel, Lys eller Blus. Paa denne Maade har der foregaaet adskillig Nedslagtning af Skovsfugl, væsentlig Storfugl, idet Fuglene tiltrækkes af Lyset, men i dettes Nærvær blir saa forstumlede, at de let kan fældes. Saadan Jagtmande er for Tiden forbudt paa de fleste Steder, hvor den tidligere var almindelig, og man finder, at Forbudet bør udstrækkes til det hele Land."

I Indst. O. VII (1898-99) er imidlertid ikke forslaget om forbud mot bruk av kunstig lys nærmere omtalt.

I jaktloven 1951 § 44 annet ledd står det: "Jaktmåter som krever bruk av ildslys eller annet kunstig lys, er forbudt. Bruk av selvskudd i jaktøyemed er forbud." Her er ildslys trukket frem som et begrep som omfattes av kunstig lys. Forarbeidene til loven redegjør ikke nærmere for hva som ellers menes med kunstig lys. Ildslys vil etter en naturlig språklig forståelse innebære lys fra fakler, bål e.l.

Jaktlovutvalget, som avga sin utredning ved NOU 1974:21 *Viltstellet, jakt og fangst*, viser til jaktloven 1951 § 44 annet ledd og foreslår en tilsvarende bestemmelse i sitt utkast.

Da viltloven ble vedtatt i 1981 ble begrepet "kunstig lys" heller ikke nærmere definert. I Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 54 står det: "I § 20, annet ledd siste setning er inntatt forbud mot bruk av selvskudd og kunstig lys, hentet fra jaktlovens § 44, annet ledd og Jaktlovutkastets § 37."

Ved siste lovendring som trådte i kraft 1. juni 2014, ble det vedtatt flere endringer i viltloven § 20 om bruk av kunstig lys. Det ble blant annet vedtatt flere unntak fra forbudet og innført en forskriftshjemmel. I forarbeidene til lovendringen, Prop. 161 L (2012-2013) *Endringer i*

viltloven, naturmangfoldloven mv., ble ikke begrepet kunstig lys nærmere omtalt, og heller ikke problematikken rundt nyere teknologi og hvorvidt nattoptikk mv. omfattes av forbudet. Begrepet "kunstig lys" er heller ikke direkte problematisert i rettspraksis.

I Nord-Troms tingretts dom av 29. november 2017 benyttet tiltale et termisk sikte da han under revejakt skjøt og drepte en annen jeger. Bruk av termisk sikte og forbudet mot bruk av kunstig lys etter viltloven § 20 ble ikke problematisert i dommen, og det var heller ikke tatt ut tiltale om dette. Dommen har derfor en begrenset rettskildevikt i spørsmålet om hvorvidt termisk sikte omfattes av forbudet om bruk av kunstig lys.

I Rt. 1962 s. 801 ble jegerne frifunnet for overtredelse av forbudet mot bruk av kunstig lys i jaktloven 1951 § 44 annet ledd. De hadde natten før jakten brukt billys og lykter for å sjekke om det stod hjort i terrenget. Høyesterett uttaler at det kreves en mer umiddelbar forbindelse mellom bruken av lyset og selve jakten for at det skulle foreligge et brudd på forbudet mot bruk av kunstig lys.

Human jakt – krav til forsvarlig jaktutøvelse

Forbudet mot bruk av kunstig lys må ses i sammenheng med viltloven § 19 om human jakt, herunder krav om forsvarlig jaktutøvelse. Etter denne bestemmelsen skal jakt og fangst utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. Høyesterett har i Rt. 2003 s.104 slått fast at bestemmelsen også omfatter tilfeller der viltet utsettes for *fare for* unødige lidelser. Bestemmelsen oppstiller en standard for aktsom og human jakt.

Jegeren må vurdere om det er tilstrekkelig gode lysforhold etter viltloven § 19. I tillegg må jegeren forvisse seg om at bakgrunnen er sikker, at dyret er av riktig art og eventuelt riktig kjønn og alder. Det må videre gjøres vurderinger av skyteavstand, at viltet står riktig til og er fri for hindringer eller andre dyr for å sikre at dyret blir avlivet med et dødelig skudd i vitale organer (hjerne/lunge-regionen). Jegeren må også vurdere muligheten for å kunne foreta oppfølgingsskudd og eventuelt kunne gjennomføre et ettersøk i de rådende lysforholdene. Ved jakt i mørket, som ved all annen jakt, er det viktig at jegeren kjenner sitt våpen og siktemiddel godt samt sine egne begrensninger for å utøve en forsvarlig jakt i samsvar med viltloven § 19.

Regler i Norden om bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin

Sverige

Den svenske villsvinbestanden er estimert til rundt 300 000 individer. I jaktåret 2018/2019 ble det felt rundt 115 000 villsvin.

De svenske reglene om bruk av kunstig lys følger av den svenske Jaktförordning (1987:905) § 14 og § 14 a. I Sverige er det ikke innført en egen definisjon av kunstig lys, men reglene i Jaktförordningen omtaler hva slags lys det er tale om og hvilke arter det kan brukes på.

Det følger av § 14 at fast belysning ved vei eller bygning som er satt opp i forbindelse med annet formål enn i jaktøyemed, kan benyttes ved jakt på en rekke arter, herunder blant annet villsvin. Videre kan lommelykt eller annen liknende lyskilde brukes når 1) dyret skal avlives i forbindelse med jakt med stillende hund, 2) ved hijakt og liknende, eller 3) når et fangstredskap inspiseres. Når det kommer til jakt på villsvin er det alternativ 1) og 3) som er aktuelle i praksis. Det følger av andre ledd at fast belysning kan brukes ved åtejakt på villsvin.

Paragraf 14 a ble innført i svensk rett i mai 2019. Det følger av bestemmelsen at elektroniske bildeforsterkere, elektroniske bildeomvandlere, varmekamera eller bevegelig lys kan benyttes ved jakt på villsvin forutsatt av hjelpemiddelet er i nær tilslutning til jaktvåpenet. Når det gjelder termiske sikter, kan slike kun brukes ved jakt i åpent terreng eller ved åteplass.

Ifølge svenske myndigheter har reglene i all hovedsak vist seg å fungere godt i praksis. Bruken av nattoptikk var tidligere regulert gjennom enkelttillatelser hvor Naturvårdsverket var myndighet. Dette var ressurskrevende for både det offentlige og for jegerne. Innføring av de nye reglene i 2019 om å tillate nattoptikk, har bidratt til en vesentlig reduksjon i administrasjonskostnader.

Danmark

Villsvinpopulasjonen i Danmark er marginal. I februar 2020 ble det anslått at det er mellom 30–35 viltlevende individer. Danske myndigheter har et mål om færrest mulig villsvin. Selv om det er satt opp et gjerde langs grensen mot Tyskland, er det likevel ett og annet villsvin som klarer å ta seg over grensen.

I dansk rett er det et generelt forbud mot bruk av kunstig lys. Det er ikke innført en egen definisjon av kunstig lys, men reglene omtaler hva slags lys det er tale om og hvilke arter det kan brukes på. Det er i forskrift åpnet for visse unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys for visse arter, herunder villsvin.

Fra 1. juli 2020 er det åpnet for bruk av nattoptikk – med unntak av termiske siktemidler – ved jakt på fremmede arter som mårhund og vaskebjørn⁶. Dette gjelder imidlertid ikke villsvin, siden villsvin ikke er ansett å være en fremmed art i Danmark.

Nattoptikk og synlig lys kan likevel brukes ved jakt på villsvin, men det forutsetter at det er gitt tillatelse i det enkelte tilfellet fra myndighetene. Dette gjelder ikke bruk av termiske siktemidler. Håndholdte termiske kikkerter kan brukes. Bruk av nattoptikk ved ordinær jakt i Danmark er kun tillatt i forbindelse med åtejakt.

Naturstyrelsen kan i særskilte tilfeller gi tillatelse til bruk av termiske siktemidler, men da er det ikke tale om ordinær jakt.

Finland

Villsvinpopulasjonen i Finland ble i 2018 anslått til å være på om lag 3 000 dyr, men tilrettelagt jakt har redusert bestanden de senere årene. Tall fra det finske naturressursinstituttet, LUKE, viser at det i januar 2020 var tale om en bestand på om lag 1 400 villsvin. For å redusere faren for smitte av afrikansk svinepest i Finland, jobbes det forebyggende med systematisk bestandsregulering og overvåking. I 2018 ble det felt 910 villsvin, mens tallene for 2019 lå på 860.

I den finske jaktloven § 33 er det et forbud mot bruk av kunstig lys. Det er imidlertid åpnet for at fast montert lys kan brukes ved åtejakt på villsvin. I tillegg kan nattoptikk (siktemidler som elektronisk forsterker eller omvandler bilder) brukes ved jakt når jegeren har tillatelse fra finske myndigheter på direktoratnivå (Finlands viltcentral).

Videre følger det av § 14 i jaktloven at kunstig lys kan anvendes i forbindelse med ettersøk.

⁶ Jf. den danske viltskedeforskriften (viltskadebekentgørelsen) § 8

Internasjonale forpliktelser

Bernkonvensjonen

Bernkonvensjonen⁷ ble vedtatt av Europarådet 19. september 1979. Konvensjonen ble ratifisert av Norge 27. mai 1986, jf. St.prp.nr.12 (1985–1986) og Innst.S.nr.92 (1985–1986), og trådte i kraft for Norge 1. september 1986.

Konvensjonens formål er først og fremst å verne truede og sårbare arter mot overutnyttelse, men også å verne artene og deres naturlige leveområder mot andre trusler. Videre er det et formål å fremme regionalt samarbeid om slikt vern.

Konvensjonen opererer med lister over henholdsvis truede plantearter (vedlegg I), truede dyrearter (vedlegg II) og sårbare dyrearter (vedlegg III). Klassifiseringen har betydning for hvilken plikt konvensjonsstatene har til å bevare artene og deres leveområder. Den arten av villsvin som finnes i Norge (*Sus scrofa*) er ikke listet i konvensjonens vedlegg II eller III.

I tillegg har konvensjonen en liste over metoder som er forbudt ved jakt og fangst av pattedyr og fugl (vedlegg IV). I vedlegg IV er blant annet "artificial light sources", "devices for illuminating targets" og "sighting devices for night shooting comprising an electronic image magnifier or image converter" listet opp.

Det følger av konvensjonens artikkel 8:

"In respect of the capture or killing of wild fauna species specified in Appendix III and in cases where, in accordance with Article 9, exceptions are applied to species specified in Appendix II, Contracting Parties shall prohibit the use of all indiscriminate means of capture and killing and the use of all means capable of causing local disappearance of, or serious disturbance to, populations of a species, and in particular, the means specified in Appendix IV."

Etter konvensjonen artikkel 9 nr. 1 har partene imidlertid adgang til å gjøre unntak fra begrensningene i artikkel 8, forutsatt at vilkårene i artikkel 9 nr. 1 er oppfylt. Unntak etter art. 9 skal annethvert år rapporteres til den permanente komiteen til konvensjonen, jf. artikkel 9 nr. 2.

EØS-samarbeidet

EUs oppfølging av Bernkonvensjonen skjer fortrinnsvis gjennom habitatdirektivet (92/43/EEC), fugledirektivet (79/409/EC) og Natura 2000-nettverket. Direktivene er ikke omfattet av EØS-avtalen.

Norges internasjonale forpliktelser når det gjelder viltforvaltning er derfor ikke knyttet til EØS-samarbeidet, men følger blant annet av Bernkonvensjonen hvor Norge er selvstendig part.

Departementenes forslag

Innledning

Departementenes forslag innebærer en tydeliggjøring av begrepet "kunstig lys" ved å ta inn en definisjon av begrepet i viltloven, jf. pkt. 3.4.2. I tillegg foreslås det strukturelle endringer og at skillet mellom ordinær jakt og fangst av høstbare viltarter og avlaving av vilt etter

⁷ Konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen)

naturmangfoldloven § 18 tydeliggjøres i henholdsvis forslag til ny § 20a og § 35 nytt fjerde ledd i viltloven, jf. pkt. 3.4.3 og 3.4.5.

Definisjon av kunstig lys

Departementene foreslår at begrepet "kunstig lys" defineres nærmere i loven – i ny § 20a andre ledd. Dette vil bidra til å tydeliggjøre at også nyere teknologi er omfattet av begrepet, slik dette er praktisert av Miljødirektoratet. Departementene foreslår følgende definisjon:

"Med kunstig lys menes lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte og indirekte lys fra sol eller måne, herunder tekniske innretninger og teknologier som ved hjelp av tilført energi har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for det menneskelige øyet i mørket."

Det foreslås en teknologinøytral definisjon som i størst mulig grad også tar hensyn til fremtidig teknologiutvikling på området. Hovedregelen er at alt lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte eller indirekte lys fra sol eller måne omfattes av begrepet kunstig lys. Dette gjelder alle former for lys med ulike bølgelengder, også det som ligger utenfor det synlige spektrum for mennesket, og omfatter således også ultrafiolett og infrarødt lys. Det er videre presisert at dette kan være tekniske innretninger og teknologier som ved hjelp av tilført energi har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for det menneskelige øyet i mørket. Ved å benytte ordlyden "herunder" menes at eksemplene på kunstig lys ikke er uttømmende.

Med kunstig lys omfattes blant annet elektrisk lys. Dette kan for eksempel være lommelykt eller annet fastmontert synlig lys som benyttes i forbindelse med jakten. Også bruk av synlig laser omfattes av forbudet. Det samme gjør lys som stammer fra en kjemisk reaksjon, for eksempel lysstaver eller lignende.

Kunstig lys omfatter også all form for nattoptikk. Med nattoptikk menes fosforbaserte eller elektroniske restlysforsterkere med eller uten infrarød lyskilde og enheter som omformer varmemstråler til synlige bilder i såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Se nærmere omtale om ulike typer av nattoptikk i pkt. 2.6.

Også ildslys omfattes av definisjonen kunstig lys. Dette vil for eksempel være fakler og bål. Departementene legger til grunn at ulike typer "rødpunktsikter", elektroniske avstandsmålere og optiske siktekorn eller -skinne ikke omfattes av forbudet. Med "rødpunktsikter", menes her sikter som har et opplyst retikkel i form av et kors eller punkt (vanligvis rødt eller grønt) i sentrum av siktet. Slike opplyste retikler bidrar til økt synlighet for siktepunktet mot viltet generelt, og i dårlig lys spesielt. Elektroniske avstandsmålere kan benytte ulike teknologier, der blant annet ulike former for lyd- eller lysbølger kan benyttes til å bestemme avstand. De vanligste elektroniske avstandsmålere til jaktformål benytter laser. Laserpulsene som sendes mot objektet eller viltet er ikke synlig for øyet. En avstandsmåler er til stor hjelp for jegeren i utøvelse av human jakt med jaktvåpen. Disse hjelpemidlene er svært utbredt blant jegere. Optiske siktekorn eller -skinne samler lys fra omgivelsene og gir bedre synlighet av siktebildet, men vurderes ikke å ha relevans for jakt i mørket.

Lys fra bebyggelse, lys fra gatelykter ved veger eller lignende omfattes ikke av forbudet mot bruk av kunstig lys. Dette er forhold som jegeren ikke kan påvirke, og som ikke er satt opp i forbindelse med jakten eller med jakt som formål. Forbudet mot bruk av kunstig lys er ikke ment som et forbud mot å jakte i nærhet av bebyggelse, veger eller lignende, der strølys lyser opp terrenget eller viltet.

Departementets forslag bygger på den definisjonen og forståelsen av begrepet kunstig lys som Miljødirektoratet har lagt til grunn i sin forvaltningspraksis. Departementets forslag vil stadfeste denne forståelsen ved innføring av en definisjon av begrepet kunstig lys i loven.

Bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst

Viltloven § 20 inneholder både bestemmelser om bruk av våpen under jakt og forbud mot bruk av kunstig lys. Bestemmelsens tittel er "(bruk av våpen under jakt)". Ved den siste lovendringen som trådte i kraft 1. juni 2014, ble delen som omhandler kunstig lys mer omfattende og bestemmelsen bærer nå preg av å være noe uoversiktlig og lang.

Departementene mener det er hensiktsmessig å flytte reglene om bruk av kunstig lys til en egen bestemmelse – ny § 20a. På denne måten vil både den eksisterende bestemmelsen om bruk av våpen under jakt og den nye bestemmelsen om bruk av kunstig lys få bedre samsvar med tittel og innhold. Forslaget til definisjon av begrepet "kunstig lys" foreslås tatt inn i ny § 20a andre ledd.

I tillegg foreslås det å tydeliggjøre skillet mellom ordinær jakt og fangst av høstbare viltarter, som er hjemlet i naturmangfoldloven § 16 og viltloven § 9, og avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18. Dette skillet fremstår ikke klart etter gjeldende rett, selv om det er to ulike former for viltforvaltning som kan ha ulike behov for virkemidler. Forslaget til ny § 20a omhandler dermed et forbud mot bruk av kunstig lys i forbindelse med ordinær jakt og fangst på høstbare viltarter. Forbud mot bruk av kunstig lys ved avliving av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 foreslås tatt inn i viltloven § 35 nytt fjerde ledd, se pkt. 3.5.5 under. Skillet vil samtidig bygge oppunder den nye ansvarsfordelingen mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, jf. pkt. 1.2.

Med "ordinær jakt og fangst av høstbare viltarter" menes viltartene som det er jakttid på i henhold til jakttidsforskriften⁸. Ordlyden viderefører også innholdet i begrepet "jaktøyemed" i dagens § 20 tredje ledd. Dette innebærer både den forutgående lokaliseringen av viltet, selve fellingene og et eventuelt etterfølgende ettersøk. Også avliving av vilt fanget i fangstredskaper faller inn under jaktbegrepet. Se Rt. 1989 s. 973 og Rt. 2009 s. 792.

I dag fremkommer unntakene til forbudet om bruk av kunstig lys både av loven og av forskrift, noe som gjør det vanskeligere å få en oversikt over gjeldende regler.

Departementene mener at regeltekniske hensyn tilsier at unntaksbestemmelser knyttet til bruk av kunstig lys er mer egnet i forskrifts form. Unntakene foreslås samlet og flyttet til utøvelsesforskriften.

Forskriftshjemmel om bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst

Departementene foreslår å videreføre adgangen til å gi nærmere forskrifter om bruk av kunstig lys, slik at unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst kan samles i forskrift. Forslaget til ny forskriftshjemmel bygger på gjeldende rett, men gir også en økt fleksibilitet til å konkretisere hva slags type kunstig lys det kan åpnes opp for og under nærmere bestemte vilkår. Forskriftsmyndigheten foreslås gitt til Landbruks- og matdepartementet, med mulighet til å delegere til Miljødirektoratet slik myndigheten er delegert i dag. Dette gjelder med unntak for gaupe. For gaupe foreslås forskriftsmyndigheten

⁸ Forskrift om jakt- og fangsttider samt sankning av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2017 til og med 31. mars 2022

gitt til Klima- og miljødepartementet, med tilsvarende mulighet til å delegere til Miljødirektoratet.

Ved vurderingen av om unntak skal gis i forskrift for konkrete viltarter, må behovet for bruken av kunstig lys ses i sammenheng med hensynet til sikkerhet og dyrevelferd. For å synliggjøre viktigheten av dette, foreslår departementene at hensynet til sikkerhet og dyrevelferd tas inn i forskriftshjemmelen i lovteksten.

På bakgrunn av vurderinger knyttet til sikkerhet og dyrevelferd kan det tenkes behov for å oppstille konkrete vilkår for bruk av kunstig lys ved jakt på den konkrete viltarten. Dette kan være vilkår knyttet til nærmere angitte steder eller situasjoner, for eksempel bruk av nattoptikk som er begrenset til åpent terreng eller åteplass. Det kan også være aktuelt med vilkår knyttet til en form for rapporterings- eller meldeplikt.

I vurderingen av om det i forskrift skal gis unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys for bestemte viltarter, skal også forholdet til Bernkonvensjonen vurderes. Dersom det innebærer et unntak etter Bernkonvensjonen art. 9, må unntaket være i samsvar med vilkårene i art. 9 nr. 1. Det må også legges til rette for rapportering til Bernkonvensjonen om unntaket. Se pkt. 3.3.1 over.

Bruk av kunstig lys ved avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18

Viltloven § 20 inneholder et forbud mot bruk av kunstig lys "i jaktøyemed". I tillegg til å gjelde ved ordinær jakt og fangst, er forbudet tolket til å gjelde ved felling av vilt som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18. Avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18 omfatter primært *lisensfelling* av bjørn, jerv og ulv, som er nærmere regulert i forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften), og *skadefelling* av vilt, som er nærmere regulert i forskrift 1. april 2020 nr. 565 om skadefelling, dødt vilt og bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (viltforskriften) og i rovviltforskriften.

Departementene mener det er hensiktsmessig å skille reguleringen av bruk av kunstig lys ved henholdsvis ordinær jakt og fangst og ved avliving av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Departementene viser her til vurderingene under pkt. 3.4.3. Det foreslås derfor at reguleringen av bruk av kunstig lys ved avliving av vilt hjemlet i naturmangfoldloven § 18 flyttes til viltloven § 35. Etter departementenes vurderinger gir dette bedre systematikk i regelverket, da § 35 allerede inneholder en hjemmel for å gjøre unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys ved enkelte typer felling hjemlet i naturmangfoldloven § 18.

Forslaget innebærer at forbudet mot bruk av kunstig lys ved avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18 vil fremgå av viltloven § 35 nytt fjerde ledd første punktum.

Definisjonen av "kunstig lys" som er beskrevet i forslag til ny § 20a andre ledd, vil gjelde tilsvarende for begrepet "kunstig lys" i viltloven § 35.

Som beskrevet under pkt. 4.1, åpner utøvelsesforskriften § 29a for bruk av kunstig lys ved åtejakt på jerv som skjer som ledd i lisensfelling. Lisensfelling av jerv er hjemlet i naturmangfoldloven § 18. Klima- og miljødepartementet mener at regeltekniske hensyn tilsier at unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys ved avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18 er best egnet i forskrift, på samme måte som for ordinær jakt og fangst. Departementet foreslår derfor at unntaket for bruk av kunstig lys ved åtejakt på jerv skal videreføres i utøvelsesforskriften og at eventuelle nye, generelle unntak også skal etableres i forskrift.

Tilsvarende som for ordinær jakt og fangst (se omtale i pkt. 3.4.4), foreslår Klima- og miljødepartementet å videreføre adgangen til å gi nærmere regler i forskrift om bruk av kunstig lys ved avliving av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18. Forslaget fremgår av viltloven § 35 nytt fjerde ledd andre punktum.

Forslag til forskriftsendringer om bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin mv.

Gjeldende rett

Utøvelsesforskriften §§ 29a og 29b inneholder unntak fra viltloven § 20 om forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed. Unntakene er knyttet til bruk av kunstig lys ved åtejakt på jerv (§ 29a) og bruk av kunstig lys ved åtejakt på villsvin og i forbindelse med ettersøk av påskutt villsvin (§ 29b).

Det følger av utøvelsesforskriften § 29a første ledd at fast montert kunstig lys kan benyttes ved åtejakt på jerv som gjennomføres ved lisensfelling. Det fremgår av andre ledd at bruk av kunstig lys etter første ledd skal rapporteres til fylkesmannen.

Det ble innført nye regler om bruk av kunstig lys ved åtejakt på villsvin og ettersøk

1. april 2020⁹. Reglene følger av utøvelsesforskriften § 29b. Første ledd åpner for at fast montert kunstig lys kan benyttes ved åtejakt på villsvin. Andre ledd åpner i tillegg for at kunstig lys kan benyttes ved ettersøk av påskutt villsvin. Ved ettersøk skal bruk av kunstig lys varsles i samsvar med viltloven § 20 fjerde ledd. Bestemmelsens tredje ledd slår fast at med kunstig lys i første og annet ledd menes lyskilder som gir synlig lys som belyser arealet foran lyskilden.

Utøvelsesforskriftens unntak fra viltlovens forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed må for øvrig ses i sammenheng med de unntakene som følger direkte av viltloven § 20, jf. omtale under pkt. 3.1.1.

Departementenes forslag

Innledning

Landbruks- og matdepartementets forslag innebærer å tillate bruk av bevegelig synlig lys og nattoptikk, med visse begrensninger, i forbindelse med ordinær jakt på villsvin, jf. pkt. 4.2.2. og 4.2.3.

Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet foreslår også strukturelle endringer ved å samle og videreføre gjeldende unntak i forskrift.

Forslag om bruk av nattoptikk ved jakt på villsvin

Landbruks- og matdepartementet foreslår i ny § 29b i utøvelsesforskriften at nattoptikk kan benyttes ved jakt på villsvin. Med nattoptikk menes fosforbaserte eller elektroniske lysforsterkere med eller uten infrarød lyskilde og enheter som omformer varmestråler til

⁹ Forskrift av 1. april 2020 nr. 550 om endring i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst

synlige bilder i såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Se nærmere omtale av ulike typer av nattoptikk i pkt. 2.6.

I Handlingsplanen¹⁰ er ikke bruk av kunstig lys, herunder ulike nattkikkerter og -siktemidler, på listen over anbefalte oppfølgingstiltak. Bakgrunnen for det er mulige utfordringer knyttet til sikkerhet og utøvelse av human jakt ved bruk av slike hjelpemidler i den mørke delen av døgnet. Departementet mener Handlingsplanen peker på viktige utfordringer ved bruk av kunstig lys. Departementet er likevel av den oppfatning at sikkerhets- og dyrevelferdshensyn kan ivaretas på en god måte dersom regelverket stiller klare vilkår for bruken.

Siden bruk av nattoptikk i forbindelse med ordinær jakt og fangst er et helt nytt virkemiddel som foreslås tillatt ved ordinær jakt på villsvin, mener departementet at det er hensiktsmessig å avgrense bruken til å gjelde åpent terreng eller ved åteplass. Forslaget vil særlig bidra til å legge til rette for mer effektiv jakt på villsvin som gjør skade på åker og eng nattestid. Dette er viktig for å forebygge skader av villsvin i jordbruket. Avgrensningen til åpent terreng eller åteplass er også foreslått av hensyn til sikkerhet og utøvelse av human jakt, jf. omtale i pkt. 3.1.3. I Danmark er det til sammenligning et krav om at nattoptikk kun kan brukes i forbindelse med åtejakt, mens det i Sverige er en begrensning om at bruk av termisk sikte kun kan brukes i åpent terreng eller ved åteplass.

Med "åpent terreng" menes her først og fremst landbruksarealer som brukes til jordbruksproduksjon, samt til husdyr og beitebruk, herunder åker, eng og beitemark. Det kan også være åpne arealer på skogsmark, herunder hogstflater, naturlige åpninger uten høyt feltsjikt- og buskvegetasjon eller der skogen er høystammet og glissen. Dette for at jegeren skal ha best mulige forutsetninger for å utøve jakten på villsvin i mørket forsvarlig og sikkert i tråd med viltloven § 19.

Med "åteplass" menes et sted hvor det blir lagt ut åte for å tiltrekke seg villsvin. Normalt er det tilrettelagt med jakttårn eller vaktbu med god oversikt til åtet og nærområdene rundt åtet. Posteringsstedet skal ha sikker bakgrunn i de aktuelle skyteretningene.

Kravet om at nattoptikk bare kan benyttes ved åpent terreng eller ved åteplass, foreslås ikke å gjelde i en ettersøkssituasjon. I slike tilfeller vil hensynet til dyrevelferd og det å raskt kunne lokalisere det påskutte villsvinet veie tungt.

Forslag om bruk av synlig bevegelig lys ved jakt på villsvin

En villsvinjeger som jakter i den mørke delen av døgnet vil gjerne ha behov for å benytte, eller ha tilgang, til ulike former for kunstig lys. Departementet foreslår derfor at også synlig bevegelig lys kan benyttes ved jakt på villsvin, med visse begrensninger.

Det vil her være aktuelt å benytte en lommelykt eller en lommelyktlignende lyskaster som monteres på våpenet, og som slås på og lyser opp villsvinet i skuddsituasjonen. Jegeren bør ved bruk av synlig lys prioritere situasjoner der jegeren på forhånd, ved hjelp av optisk eller digital kikkert, kan identifisere villsvin som er rolige og på kort hold. Videre må jegeren vurdere omgivelsene som sikre og sikte seg inn på et utpekt villsvin før lyset slås på. Etter skudd, kan påskutt vilt følges med påslått lys for observasjon av skuddreaksjon, fluktretning og fall. Ved en ettersøkssituasjon kan synlig bevegelig lys benyttes etter gjeldende bestemmelser i utøvelsesforskriften § 29b, som foreslås videreført i ny § 29b femte ledd. Departementet ønsker ikke å åpne for bruk av bevegelig synlig lys ved lokalisering av villsvinet. Det foreslås derfor at bruken avgrenses til å gjelde i umiddelbar tilknytning til

¹⁰ Se pkt. 2.2

skuddsituasjonen. Med "umiddelbar tilknytning til skuddsituasjonen" menes sekundene det tar for å kunne identifisere villsvinet, vurderingene forut for skuddøyeblikket, selve skuddøyeblikket, samt observasjon av skuddreaksjon, fluktrekning og eventuelt fall til det påskutte villsvinet.

På bakgrunn av at bevegelig synlig lys er avgrenset til å gjelde i umiddelbar tilknytning til skuddsituasjonen, som i praksis innebærer noen få sekunder, mener departementet at dette skiller seg vesentlig fra bruk av synlig bevegelig lys i forbindelse med et ettersøk.

Departementet foreslår at bruk av synlig bevegelig lys også avgrenses til å gjelde åpent terreng eller ved åteplass, med samme begrunnelser som går fram av pkt. 4.2.2.

Forslag om å samle unntakene i forskrift

Etter gjeldende rett fremgår unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys både i viltloven § 20 og i utøvelsesforskriften §§ 29a og 29b. Departementene foreslår at unntakene som omhandler høstbare arter samles i utøvelsesforskriften som ny § 29b. Unntaket som omhandler avliving av vilt etter naturmangfoldloven § 18 blir videreført i utøvelsesforskriften § 29a. Dette støtter opp under forslaget beskrevet i høringsnotatet pkt. 3 og forslag til ny § 20a og § 35 nytt fjerde ledd i viltloven.

Flytting av de eksisterende unntakene fra viltloven til utøvelsesforskriften innebærer kun strukturelle endringer. Dette gir bedre lesbarhet og oversikt over de til enhver tid gjeldende unntakene.

Viltlovens unntak om bruk av fast montert lys ved åtejakt på rødrev, § 20 tredje ledd bokstav a), foreslås videreført som ny § 29b *første ledd*. Forslaget omfatter også villsvin, og viderefører innholdet i utøvelsesforskriften § 29b første ledd. I tillegg presiseres det i forslaget at det er tale om synlig lys.

Unntaket i viltloven § 20 tredje ledd bokstav c) om bruk av kunstig lys ved avliving av vilt som er fanget levende i felle, er foreslått videreført i ny § 29b *andre ledd*. I tillegg presiseres det i forslaget at det er tale om synlig bevegelig lys.

I forslaget til ny § 29b *femte ledd* er viltlovens unntak i § 20 tredje ledd bokstav b) om bruk av kunstig lys ved ettersøk av påskutt hjortevilt videreført. I tillegg omfatter forslaget også villsvin, og viderefører innholdet i utøvelsesforskriften § 29b andre ledd. I forslaget presiseres det at det er tale om synlig bevegelig lys.

Reglene i viltloven § 20 fjerde ledd om varsling ved bruk av kunstig lys ved ettersøk foreslås videreført, og følger også av forslaget til ny § 29b *femte ledd*. Bestemmelsen gjelder også villsvin, og viderefører innholdet i utøvelsesforskriften § 29b andre ledd. I tillegg presiseres det i ordlyden at varslingsreglene gjelder ved bruk av synlig bevegelig lys.

Landbruks- og matdepartementet mener det vil være mer hensiktsmessig å vurdere behov for eventuelle endringer i reglene om varsling og ettersøk i det pågående arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltloven.

Administrative og økonomiske konsekvenser

Departementene legger til grunn at endringene i viltloven ikke vil medføre nevneverdige administrative og økonomiske konsekvenser. Det er på den annen side en gevinst for brukerne av regelverket, herunder særlig for jegere og forvaltning, at innholdet i begrepet kunstig lys tydeliggjøres gjennom å innføre en definisjon av kunstig lys i lovteksten.

Endringene i utøvelsesforskriften vil bidra til å legge til rette for en mer effektiv jakt på villsvin, slik at regjeringens målsetting om færrest mulig villsvin spredt ut over et minst mulig område kan oppnås. En reduksjon i villsvinbestanden vil bidra til å redusere risikoen for afrikansk svinepest og salmonellautbrudd. I tillegg vil det bidra til å redusere risikoen for skader på avling, redusere trafikkpåkjørslar, m.m. – som samlet vil føre til store samfunnskostnader dersom bestandsutviklingen ikke kontrolleres.

Forslag til lov om endringer av lov om jakt og fangst av vilt (viltloven)

I

I lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven) gjøres følgende endringer:
§ 20 tredje ledd andre punktum oppheves. Fjerde ledd oppheves. Femte ledd første punktum blir nytt fjerde ledd. Femte ledd andre og tredje punktum oppheves.

§ 20 (bruk av våpen under jakt)

Til felling av vilt under jakt kan bare brukes skytevåpen med ladning av krutt.

Til jakt er bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle forbudt.

Bruk av selvskudd til felling av vilt er forbudt.

Departementet gir nærmere forskrifter om de skytevåpen og den ammunisjon som det skal være tillatt å bruke under jakt, og om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt.

Ny § 20a skal lyde:

§ 20a (bruk av kunstig lys)

Bruk av kunstig lys i forbindelse med ordinær jakt og fangst av høstbare viltarter er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift.

Med kunstig lys menes lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte og indirekte lys fra sol eller måne, herunder lys fra tekniske innretninger og teknologier som ved hjelp av tilført energi har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for det menneskelige øyet i mørket.

Departementet kan i forskrift tillate bruk av kunstig lys i forbindelse med ordinær jakt eller fangst av høstbare viltarter. Slik forskrift kan avgrenses til bestemte områder og gi nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys av hensyn til sikkerhet og dyrevelferd.

§ 35 (unntak fra regler om jakt og fangst ved felling)

Ved felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein og ved felling av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI og fjerde ledd.

Direktoratet kan bestemme at felling som nevnt i første ledd og felling etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd kan utføres av andre enn den jaktberettigede.

Direktoratet kan delegere myndigheten etter første og annet ledd til fylkesmannen.

Bruk av kunstig lys ved avliving av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 er forbudt. Departementet kan ved forskrift tillate og gi nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys ved slik avliving.

Forslag til forskrift om endring av forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst (utøvelsesforskriften)

I

I forskrift av 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst (utøvelsesforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 29b oppheves.

Ny § 29b skal lyde:

Bruk av kunstig lys ved ordinær jakt og fangst

Fast montert synlig lys kan benyttes ved åtejakt på rødrev og villsvin.

Synlig bevegelig lys kan benyttes ved avliving av vilt som er fanget levende i felle.

Synlig bevegelig lys kan benyttes ved jakt på villsvin. Slik bruk er bare tillatt i umiddelbar tilknytning til skuddsituasjonen og når jakten foregår i åpent terreng eller ved åteplass.

Nattoptikk kan benyttes ved jakt på villsvin når jakten foregår i åpent terreng eller ved åteplass. Med nattoptikk menes fosforbaserte eller elektroniske lysforsterkere med eller uten infrarød lyskilde og enheter som omformer varmestråler til synlige bilder i såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Dersom nattoptikk benyttes ved ettersøk av påskutt villsvin, er det ikke et krav om at slik bruk må foregå i åpent terreng eller ved åteplass.

Synlig bevegelig lys kan benyttes ved ettersøk av hjortevilt og villsvin. Jegeren har bevisbyrden for at påskytingen er lovlig. Jegeren skal varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av synlig bevegelig lys før ettersøket tar til. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk.